

Ref Dnr Ku 2015/02515/KL

Remissyttrande över Ny museipolitik (SOU 2015:89)

Stiftelsen Dalarnas museum har tagit del av rubricerade utredning omfattande: **förslag till museilag, förslag till ändring i kulturmiljölagen, förslag till förordning och instruktion för myndigheten för museer och utställningar samt förslag till förordning om statsbidrag till samverkansprojekt i museisektorn.**

Synpunkter

Definitionen av ett museum

Dalarnas museum ställer sig kritisk till den nya definitionen av ett museum så som den föreslås enligt § 2 i den nya museilagen.

"Med ett museum avses i denna lag en institution som bedriver utställningsverksamhet som är öppen för allmänheten och som har avlönad personal".

Dalarnas museum noterar att man helt utelämnar den förvaltande delen och därmed frångår den etablerade, internationella definitionen av ett museum som ICOM står bakom. Kommer den förvaltande aspekten utelämnas blir en stor del av den verksamhet som idag bedrivs vid museum (t.ex. vid ett länsmuseum som Dalarnas museum) "icke-museal", om den föreslagna definitionen överfördes till vad som skall betraktas som museiverksamhet eller understödsberättigad verksamhet. Detta ser Dalarnas museum på med stor oro. En museidefinition enligt utredningens förslag framstår som alldeles för endimensionell och ytlig. Definitionen av ett museum enligt förslaget blir dessutom motsägelsefull gentemot de beskrivna ändamålen i § 3 samt i övriga paragrafer om samlingsförvaltning i den föreslagna lagen (§ 10-12).

"Museerna inom det allmänna museiväsendet ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling genom publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och en aktiv förvaltning av sina samlingar."

Museer som fria kunskapsinstitutioner

Stiftelsen Dalarnas museum anser att det är värdefullt och nödvändigt att den föreslagna lagen slår fast de offentligt styrda museernas fria ställning som kunskapsinstitutioner i samhället, enligt § 5 i den föreslagna museilagen. Där står: *”En huvudman för ett museum inom det allmänna museiväsendet får inte vidta åtgärder som syftar till att inskränka museets fria förmedling av kunskap och upplevelser.”*

Dalarnas museum instämmer i det länsmuseumsperspektiv som beskrivs på sid 242 i avsnitt 9.2 och vill särskilt understryka behovet av att länsmuseumerna i det nya ”allmänna museiväsendet” får stöd och resurser att förvalta och förnya sin verksamhet utifrån det kunskapsläge och den situation som idag präglar respektive länsmuseum. Utifrån basen av hittillsvarande länsmuseum kan museiväsendet på så sätt gagnas av dynamiska initiativ över hela landet i nära dialog med utvecklingen inom samhälle, konst och nya digitala möjligheter.

Samlingsförvaltning

Dalarnas museum ställer sig bakom den förstärkta inriktningen – samla, **förvalta**, visa, och förutsätter att alla delar av den förvaltande verksamheten kommer att kunna erhålla statliga bidrag. Statliga gåvor av det slag som behandlas på sid 284 måste alltid omfattas av aktiva förvärvs- och förvaltningsbeslut från de institutioner som avses (länsmuseum, kommunala museer, stiftelsemuseum).

Dalarnas museum vill också understryka vikten av en aktiv samlingsförvaltning och tillgängliggörande av samlingarna. I förslaget finns en önskan om att de statliga museerna ska nå ut bättre i hela landet och att svaret på den frågan handlar om samverkan med andra museer i det allmänna museiväsendet. Som regionalt museum anser vi att de statliga museerna bör ta ett större ansvar i att vara behjälpliga gällande digitalisering och tillgängliggörande av samlingar. Idag arbetar olika museer i olika databaser exempelvis Sofi, Primus, Carlotta m.fl. Vissa databaser har större möjlighet att tillgängliggöra samlingarna på nätet. Museerna skulle vara behjälpta av att det fanns en gemensam databas som verkar för samtliga museum där stöd och utveckling drivs från statligt håll.

Dalarnas museum menar dock att frågan om det arkeologiska materialet är mer komplicerad än vad som framgår av utredningen. Det material som fyndfördelas till museerna, från i synnerhet arkeologiska undersökningar, är redan gallrat i fält. Om fyndförvaltande museum därefter, och möjligen utan arkeologisk expertkunskap, tillåts gallra kan materialet bli oanvändbart för nationell och internationell forskning och jämförande studier. Om en sådan idé ska fungera krävs därför nationellt övergripande överväganden och planering.

Termen arbetslivsmuseer

Dalarnas museum begär att termen arbetslivsmuseer ersätts med ett annat begrepp i förordningen för myndigheten för museer och utställningar. Ett generellt begrepp i samklang med museilagens definition av ett museum skulle kunna vara **"ideella föreningar med utställningsverksamhet som är öppen för allmänheten"**. Termen arbetslivsmuseer är oprecis och har hittills i stor utsträckning definierats av medlemskap i en särskild organisation för arbetslivsmuseer. Antingen skall denna organisation uttryckligen vara statens organisation för ideella museiföreningar eller så skall begreppet i förordningen vara av mer generell karaktär. Det finns ett stort behov av ett samlande begrepp som ger utrymme för ett brett mångkulturellt engagemang och intresse i utställnings och museiverksamhet. Idag är situationen ytterst oklar, samma lokala förening behöver flera olika "medlemskap" för att så effektivt som möjligt samverka lokalt, regionalt och nationellt vilket också hindrar utvecklingen för ideell verksamhet inom områden som mångfald, etnicitet och världskultur.

Ny myndighet för museifrågor

Utredningens förslag om att avveckla Riksutställningar är acceptabel förutsatt att den myndighet man tänker sig instifta i dess ställe tar över Riksutställningars nuvarande arbete. Riksutställningar fungerar idag som en länk mellan olika museer, stora som små, och det är därför nödvändigt att en eventuell ny myndighet kommer fortsätta jobba för att alla museer ska ha samma förutsättningar även i framtiden. Regionala museer har t.ex. idag inte samma möjligheter till kompetensutveckling som de centrala museerna. Utredningen pekar också just på att det är de regionala museerna som i högst grad är positiva till Riksutställningars arbete, medan de centrala museerna inte ser nyttan med dem.

Kvalitetsutveckling

Dalarnas museum instämmer med de som pekar på behovet av att ett ständigt kvalitetsarbete bedrivs vid landets museer. En del av kvalitetsarbetet utgörs av granskning och uppföljning av verksamheten. Det är emellertid angeläget att granskningar och uppföljningar, som i sig är resurskrävande övningar för alla inblandade parter, är ändamålsenligt utformade och ger adekvata förutsättningar för ett reellt kvalitetsarbete. Det krävs att gransknings- och uppföljningsinsatser och -krav är genomtänkta så att de inte, genom överbyråkratisering och överdimensionerad datainsamling, i själva verket lägger krokben för det faktiska kvalitetsarbetet, varken resursmässigt eller konceptuellt. Dalarnas museum tar därför med intresse del av utredningens förslag om att regeringens granskning av de statliga museiverksamheterna bör kompletteras med och i högre grad vila på kollegial utvärdering (se utredningens hänvisning till professionsbaserad granskning (s.k. *peer-review*) inom universitets- och högskolesektorn). Om detta faller väl ut bör det kunna inspirera också andra delar av den

svenska museivärlden, och olika huvudmän inom densamma, att utforma nya egna ändamålsenliga kvalitetsdrivande system.

Statsbidrag till samverkansprojekt i museisektorn

Det nya samverkansbidraget som föreslås är visserligen bra, men Dalarnas museum ställer sig frågande till om det kommer ge några långsiktiga effekter. En risk är att det endast bidrar till kortsiktiga projekt som egentligen inte främjar – och kanske till och med genom en oavsiktlig fokusförflyttning lägger hinder för – det kvalitetshöjande fundamentala kärnverksamhetsanknutna arbetet som bedrivs och är nödvändigt hos museerna.

Christer Björklund
Landsantikvarie/länsmuseichef, Dalarnas museum

I yttrandet har företrädare för museets verksamhetsområden Publika, Kunskapsbanken och Kulturlandskap deltagit.